

‘Ο Σίμων Καρῆς γιὰ τόν Νίκο Στεφανίδη

Εύρισκόμεθα εἰς τό 1941, ἀν ἐνθουμούμαι καλῶς. Ἐμενα τότε στό Νέο Ἡράκλειο, στήν Καναπίτσα. Στόν σύλλογο (Σύλλογος πρός Διάδοσιν τῆς Ἐθνικῆς Μουσικῆς) κατέβαινα καί ἔκανα μαθήματα καί πρόβες. Εἰς τήν ομάδα τῆς συναυλίας, τήν ὀρχήστρα ἄς ποῦμε, ἦτανε καί ἓνας πού ἔπαιζε κανονάκι. Δέν ἐνθουμούμαι τό ὄνομά του τώρα, ἦταν Θρακιώτης, πρακτικός ἀνθρώπος, μά δέν ἦταν κατηρτισμένος μουσικά. Ἐπαιζε τό ὄργανό του, μά δέν ἦταν κάπως δεξιότηχης, καί δέν μπορούσε νά ἀφομοιώσει τίς μουσικές φράσεις. Τόν ἔπαιρνα λοιπόν καμιά φορά (καθότανε σέ ἓνα σπίτι περίβολάρικο στά Κάτω Πατήσια), ἀλλά δέν τά πολυκατάφερνε. Ἔτσι μιά μέρα μοῦ λέει:

— Κύριε δάσκαλε, τί νά μέ κάνεις ἐμένα; Ἐγώ δέν εἶμαι ὁ κατάλληλος μουσικός. Ἐ, παίζω λιγάκι, ἀλλά πρέπει νά πᾶς στήν Νέα Ἰωνία, ὅπου εἶναι ἓνας ρολογάς, Νίκο τόν λένε. Νά βρεῖς αὐτόν τόν Νίκο, παίζει πολύ καλά, ξέρει καί μουσική καί θά σοῦ κάνει. Ἐγώ τί νά σοῦ κάνω, πολεμᾶω, ἀλλά δέν τά καταφέρνω.

— Καλά, λέω. Κατεβαίνω λοιπόν μιά Κυριακή στήν Ν. Ἰωνία. Ἐκεῖ ἔψαξα γιὰ τόν Στεφανίδη. Ρώτησα, ἔμαθα καί πῆγα καί τόν βρήκα. Ἦταν κατάκοιτος, ἀρρωστος. Ἐκνευρισμένος ὄλως διόλου. Ἦταν ἀσθενικός πάντοτε. Ἀλλά τότε καί λόγω τῆς πείνας καί λόγω τῆς οικογένειας πού εἶχε νά θρέψει ἦταν ἀσχημα. Ἡ καημένη ἡ Βασιλικούλα (ἡ γυναίκα του) ἐστέκετο σάν λαμπάδα ἀναμμένη τριγύρω του. Πῆγα λοιπόν καί τόν ἀρχισα νά τοῦ λέω γιὰ τήν μουσική, νά τοῦ λέω γιὰ τὸνα, νά τοῦ λέω γιὰ τᾶλλο. Μοῦ εἶπε πῶς εἶχε 14 χρόνια νά παίζει. Τότε τοῦ λέω εἶναι ἁμαρτία ἀπό τόν Θεό. Θά ῥθεις νά πάμε στό ραδιόφωνο, θά σ' ἀκούσει ὁ κόσμος.* Καί κατορθῶνω νά τόν σηκῶσω ἀπό τό κρεβάτι. Σιγά-σιγά, πήρε τό ὄργανο, τό κούρντισε, τό ὀργάνωσε καί τόν πήραμε στό Σύλλογο γιὰ νά παίζει. Βέβαια, ἡ παράδοση τῶν ἀνθρώπων πού ἔρχονται ἀπό τήν Ἀνατολή, δέν εἶχε πολύ σχέση μέ τά ἔθνηκα τραγοῦδια, τά δικά μας. Διότι αὐτοῖ ἔπαιζαν κατὰ ἀνατολίτικο τρόπο, καί ἐπιπλέον στό βᾶθος τῆς Ἀνατολῆς δέν ἔχαν τραγοῦδια σέ ρυθμούς ὅπως εἶναι τά ἑλληνικά. Παρ' ὅλα αὐτά σιγά-σιγά ἐμῆκε εἰς τό νόημα. Βέβαια ὁ Νίκος ἦταν καλλιεργημένος ἀνθρώπος, δηλαδή εἶχε μίαν εὐαισθησία καί ὡς ἀνθρώπος, ἀλλά ἰδιαίτερα καί ὡς μουσικός. Εἶχε τέτοια μουσική εὐαισθησία πού τό κάθε τι ἤθελε νά τό κάνει ὅσον τό δυνατόν καλλίτερο, τελειότερο. Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἦταν ἐνθουσιωδέστερος καί αὐτοῦ (τοῦ Νίκου), ἦταν ὁ Τομπούλης, πού ἦταν ἐπίσης ἐξοχος μουσικός, τραγουδιστής ὠραῖος καί πολύ ἐργατικός. Πολλές φορές οἱ μουσικοί κάθονταν καί ἔπιαναν τήν κουβέντα κατὰ τίς πρόβες. Τότε ὁ Τομπούλης ἔλεγε: «Ἀμάν! Νικολάκη, Ἀντωνάκη, κλπ. ..., ἀντε νά παίζουμε, νά κάνουμε κάτι τι, ραδιόφωνο ἐδῶ εἶναι, κόσμος ἀκούει». Καί ἀρχιζε ἀμέσως ἡ ἄμιλλα, ποιός θά τό κάνει καλλίτερο, κυρίως αὐτοῖ οἱ δύο μουσικοί (Ταμπούλης καί Στεφανίδης), μαζί μέ τά ὑπόλοιπα ὄργανα, ἔκαναν τήν ὀρχήστρα νά δέσει τόσο πολύ μέ τίς συνεχεῖς πρόβες, ἔτσι ὥστε νά ἀποτελοῦν ἓνα ὁμοιογενές σύνολο, πού δέν μπορούσε νά ξεχωρίσει κανεῖς πλέον καί νά φύγει. Ὁ Στεφανίδης βέβαια ἔπαιζε κύριο ρόλο διότι ἤξερε νά παίζει καί «σόλα» στό ὄργανο, ὁπότε εἰσήγαγε τόν ἀκροατή στό ἀκουσμα τοῦ τραγοῦδιου, καί μπορούσε νά περνάει ἀπό τό ἓνα ἀκουσμα στό ἄλλο μαλακά. Τότε ἦταν νέος ἀκόμα. Στά τελευταῖα του, ἦταν μεγάλος στήν ἡλικία πιά, καί ταλαιπωρημένος ἀνθρώπος στήν ζωή. Ἡ προσφυγιά τόν εἶχε τσακίσει.

Ἐπαιζε καί λύρα καί οὔτι. Εἶναι ἀπαραίτητα αὐτά γιὰ τούς ἀνθρώπους πού εἶναι

* Πρόκειται γιὰ τήν ἐκπομπή «Ἑλληνικοί Ἀντίλαλοι»

δάσκαλοι και θιέλουν να κάνουν τόν δάσκαλο. Δέν ξέρω τί άκριβώς μπορούσε να αποδώσει από άπόψεως διδασκαλικής, διότι όσο επήγγαιναν για να μάθουν, νομίζω πώς τούς έδειχνε περισσότερο τίς «πενιές». Πόσες πενιές θα κάνουν στον κάθε χρόνο, πώς θα κάνουν τίς υπόδιαιρέσεις του χρόνου, πώς να παίζουν γρήγορα, πώς να κάνουν διπλοπενιές. Ός γνωστόν παλιότερα πατούσαν με τό νύχι του άριστερου χεριού τίς χορδές για να άνεβοκατεβάζουν τόν τόνο και έπαιζαν μόνο με τό δεξί. Τά μανταλάκια, πού είναι εφεύρεση βυζαντινή ή μεταβυζαντινή, πάντως ρωμέικη και όχι των άράβων ή των τούρκων, έδωσε τήν ευχέρεια να άνεβοκατεβάζουν τά διαστήματα και έλευθέρωσαν και τά δύο χέρια, έτσι ώστε να μπορούν να παίζουν διπλοπενιές. Αυτό ήτανε σπουδαίο, γιατί έστόλιζε και γέμιζε τήν όρχηστρα. Ό Νίκος δέ, είχε μεγάλη ευχέρεια να αλλάζει μανταλάκια στην διάρκεια του τραγουδιού και να πέφτει από τόν ένα ήχο (μακάμ) στον άλλο. Έπιπλέον ο Νίκος ήξερε και τήν άνατολίτικη και τήν Φράγκικη (εύρωπαϊκή) και τήν βυζαντινή μουσική γλώσσα. Διάβαζε του Κηλτζανίδη τό βιβλίο και από εκεί προσπαθούσε... Τουίεγα δηλαδή, μακάμ τάδε και συνεννοούμαστε. Με τούς άλλους λέγαμε π.χ. ντό ματζόρε, ή από αυτόν τόν τόνο. Ένω στην χορωδία συνεννοούμαστε έλληνικά π.χ. ήχος τάδε κλπ. Για τόν Νίκο, δέν ξέρω άκριβώς πόσο ήταν θεωρητικά κατηρτισμένος, πριν συνεργασθούμε. Μιά φορά, ή θητεία του σε μάς ήτανε όλωσδιόλου κίνητρο για να τόν κάνει να έργασθει περισσότερο, άπ' όσο είχε έργασθει μέχρι τότε. Διότι στην Άνατολή ήξεραν να παίζουν τό τάδε μακάμ ή τό δείνα τραγούδι, μά δέν είχαν ειδικευθεί σε πράγματα πέρα από αυτά. Και όταν ήρθαν έδω στην Έλλάδα, μπήκαν σε ένα άλλο χώρο, τόν όποιον όμως έπλούτισαν και τόν έτίμησαν με τήν τέχνη τους. Γιατί άμα δέν ήσαν αυτοί οι άνθρωποι, οι δικοί μας έδω θα μπορούσαν να κάνουν τίποτε; Τό άτύχημα είναι ότι ο Νίκος δέν μπόρεσε, και δέν ξέρω πώς θα μπορούσε να έυδοκιμήσει ως δάσκαλος. Έννοώ δηλαδή να πάρω έναν άνθρωπο με ένδιαφέρον και να του πω, πάρε τον και να τόν κάνεις να παίζει όπως εσύ. Για αυτό τό θέμα είχα πει κάποτε σε έναν ύπουργό: Να φέρουμε έναν άνθρωπο από τήν Τουρκία (ή από τήν Αίγυπτο) να μάς διδάξει κανονάκι. Τί σημασία έχει, άς είναι Τούρκος ή... άράπης. Ένας άνθρωπος να μάς διδάξει τούς ήχους μας κλπ., να μάς δείξει ένα όργανο πού είναι καθαρά έλληνικό. Δέν έγινε όμως τίποτα.

— Ό Στεφανίδης είχε βάλει και πολλά μανταλάκια στο κανονάκι, και σε συνδυασμό με τήν ευχέρεια πού τόν διέκρινε, μπορούσε να μεταφέρει τόν τόνο (transport), να αλλάζει δηλαδή τήν βάση του ήχου, ώστε να ταιριάζει με τά άλλα όργανα και τίς φωνές. Είχε μία ίκανότητα να προσαρμόζεται (και τό αυτί του) πάντοτε, και έπιτύχαινε άποτελέσματα, τά όποια δέν θα μπορούσε ένας άλλος να πετύχει αν δέν τόπαιζε άπ' όρισμένη βάση για κάθε ήχο. Είχε έπαφές και με τήν Τουρκία. Άκουγε σταθμούς. Σ' αυτό ήτανε «μανούλα» ν έγραφε πάντοτε ότι τόν ένδιέφερε.

Πάντως, ο Νίκος ήτανε σπουδαίος, όλιγομίλητος, συμμαζεμένος στον εαυτ' ήταν από θρησκευτικότητα, πού τόν λέγαμε θρησκόληπτο. Ήταν άπλ' χριστιανός. Με τούς άλλους συναδέλφους του δέ, ήτανε πάντοτε ευγένεσι. καλός και χρήσιμος άνθρωπος. Έπρεπε όμως να ήτανε λιγάκι νεότερος και να δυνατότητα να τόν βοηθήσουμε να κάνει τόν δάσκαλο. Γιατί ήταν δλη τήν ή, ρολογάδικο και αυτό τόν εκνεύριζε. Τόν σακάτευε ή δουλειά αυτή; με τό φακό στο μ να φτιάχνει τά ρολόγια. Δυστυχώς ο τόπος μας... δέν σηκώνει παραπάνω. Πού είναι μάστορας, πού θα διαδεχθεί έναν άλλο μάστορα;